

כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש" www.hybp.co.il

גיליון זה מוקדש לעי"נ המנוח **עזרא בן חנה הלוי** ע"ה נלב"ע י"ג בסיון
תהא נשמתו צרורה על כנפי השכינה לחיי העולם הבא
תרומת בנו בוגר הישיבה, **זאב הלוי**, יאריך ימים ושנים בטוב ובנעימים

שיחתו השבועית של ראש הישיבה - הרב יוסף צ. בן-פורת

יש מקום בלב לשני רגשות הפוכים!

בהעלותך, שנת תש"פ

"וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶץ וְגו'. וּבְנַחְהָ לְאִמֵּר שׁוֹבָה וְגו' " (במדבר י, לה-לו), פירש"י: "עשה

לו סמניות מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק

בין פורענות לפורענות וכו' כדאיתא בכל כתבי הקדש (שבת קטז, א)."

בפרשתנו מופיעים שני פסוקים המוכרים לכולם מאוד מאוד, הם נאמרים לפחות ארבע פעמים בכל שבוע, עם הוצאת ספר התורה והכנסתו. אולם, הדבר המייחד אותם משאר כל פסוקי התורה הוא, שיש להם "סמניות מלפניו ומלאחריו", כלומר, דמות של **נ** הפוכה לפני שני הפסוקים ו**נ** הפוכה לאחריהם. מבנה שנתן להם מעמד כפרשה בפני עצמה. עובדה, שהצריכה את רש"י, הפשטן הגדול לפרש, שפרשה זו היתה צריכה, לפי התוכן שלה, להיכתב מוקדם יותר. כשהוא מפנה אותנו לדברי חז"ל במסכת שבת:

"רבן שמעון בן גמליאל אומר **עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה פורענות שנייה מאי היא ויהי העם כמתאוננים פורענות ראשונה ויסעו מהר ה' ואמר רבי חמא ברבי חנינא שסרו מאחרי ה' והיכן מקומה אמר רב אשי בדגלים**".

ופירש המהר"ל (גור אריה, שם): "שאין זה מקומה. פירוש, כי היה למכתב פרשת 'ויהי בנסוע' אצל הדגלים 'ונסע אוהל מועד וגו' ' (ולעיל ב, יז), והוא למכתב שם 'ויהי בנסוע'".

והסיבה שנותן התורה הורה למשה עבדו לכותבה במקום זה היא, כדי "להפסיק בין פורענות לפורענות". ברם, רש"י קיצר כאן ולא ציין בין אלו פורענויות פרשה זו מפסיקה. ועמד על כך הרמב"ן, שהביא את דברי רש"י במקור הדברים במסכת שבת, אבל הוא לא קיבל את פירושו מפני שלדעתו, משמעות הפסוקים אינה מקבלת פירוש זה, ועל כן נטה רבינו ז"ל לפרש את דברי הגמ' שם, ע"פ המדרש.

"עשה לו סימן... **ולא פירש לנו הרב** מה הפורענות הזו שהוצרך להפסיק בה, כי לא נזכר כאן בכתוב פורענות קודם ויהי בנסוע הארון. ולשון הגמרא שם: 'פורענות שנייה ויהי העם כמתאוננים' (להלן יא, א), פורענות ראשונה דכתיב ויסעו

www.hybp.co.il כתובת האתר של ישיבת "אשרי האישי"

מהר ה' (פסוק לג), ואמר רבי חנינא מלמד שסרו מאחרי ה' . וכתב הרב בפירושי **שם**, בתוך שלשת ימים למסעם התאוו תאוה האספסוף להתרעם על הבשר כדי למרוד בה' ואלו דברי תימה... ואין בזה טעם או ריח. אבל ענין המדרש הזה מצאו אותו באגדה: 'שנסעו מהר סיני בשמחה **כתינוק הבורח מבית הספר**, אמרו שמא ירבה ויתן לנו מצות' וזהו ויסעו מהר ה', שהיה מחשבתם להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה'. וזהו פורענות ראשונה. והפסיק, שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו ונמצאו מוחזקים בפורענות וקרא החטא "פורענות" אע"פ שלא אירע להם ממנו פורענות ושמא אלמלא חטאם זה היה מכניסם לארץ מיד".

יש להעיר, שרבינו לא ציין את מקור המדרש, ברם, בתוס' במסכת שבת הובאו הדברים בשם מדרש 'ילמדנו':

"פורענות ראשונה כדאמר במדרש (ילמדנו) ויסעו שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו כך היו **בורחים מהר סיני** דרך שלשת ימים **לפי שלמדו הרבה תורה בסיני**".

אולם, בדברי התוס' לא פורש למה העובדה "שלמדו הרבה תורה בסיני", גרמה להם לברוח מההר. בדברי רבינו הרמב"ן הדברים כתובים באופן ברור: "**אמרו שמא ירבה ויתן לנו מצות**" וזהו ויסעו מהר ה', שהיה מחשבתם להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה' ". שמא, גירסא אחרת הייתה לרבינו בדברי המדרש, או אולי מילותיו הן פרשנותו והבנתו בדברי המדרש. יהא אשר יהא, הרי לפנינו מדרש חז"ל ודבריהם של גדולי רבותינו הראשונים, בפירוש הגמ' במסכת שבת.

דומה, שהמושג 'כתינוק הבורח מבית הספר', אינו צריך הסבר רב, שהרי כולנו עדין זוכרים את שנות הילדות והנעורים, עד כמה בית הספר היה 'אהוב' על התלמידים, ועד כמה 'השמחה' היתה רבה כשמורה נעדר מבית הספר, והתלמידים יכלו להשתובב בחצר ואף ללכת לחוף הים. הלוא, לאורך כל תקופת הלימודים רק מחכים לחופש, מתי סוף סוף יגיע? זאת מפני, שמקבלים את הלימודים ככורח שנכפה, על ידי ההורים והמחנכים. לכן יכולים אנו לראות את התלמידים המגיעים מידי בוקר לבית הספר, כשפניהם נפולות כאילו הגיעו 'למחנה עבודה', וכשהם יוצאים בתום יום הלימודים, הם שמחים וצוהלים. הדבר ניכר אף בדפוסי ההתנהגות, התלמיד לובש את המעיל בבית הספר, אבל אינו מכפתר את הכפתורים, מרוב מהירות וחפזון בריצתו החוצה! רק לאחר שיצא מתחום בית הספר, הוא נעצר ומכפתר את המעיל.

www.hybp.co.il כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש"

זהו אותו חפזון שבו נסעו ישראל מהר-סיני. יודגש, תלמידים 'אמיתיים', השמחים ללמוד, האוהבים את מלמדיהם, משכימים לבוא לבית הספר ומאחרים לצאת, בעת החופש מתגעגעים הם לתחילת תקופת הלימודים. ואל יעלה בדעת לחשוד בכותב, בדמיונות הזויים ובתיאורים אוטופיים, שהרי זוהי המציאות אצל לומדי תורה אמיתיים.

הלוא זכור אזכור, את מו"ר הגאון הנפלא רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, ר"י פוניבז', שהיה אומר יום יום שיעור על המסכת הנלמדת. כבר ידוע ומפורסם, שמי שלא ראה את ר' שמואל בעת אמירת השיעור, "לא ראה שמחת התורה מימיו". כל כולו היה ריתחא דאורייתא, מתוך נועם וצחוק של קורת רוח. כל שאלה וכל תירוץ של תלמיד, היה מפיח בהם רוח חיים עד שהיו הדברים שמחים כנתינתם מסיני. כבר אמרו חז"ל, שכמו שניתנה התורה באש, כך צריך ללומדה באש. אכן, להבה זו היתה בוערת ומאירה בחדר השיעורים. כשסיים את השיעור, שערך שעתיים תמימות, בשעה אחת בצהריים, עשרות תלמידים הקיפוהו בשאלות אודות תוכן השיעור, ורבינו המשיך בנועם דבריו בשקלא וטרייא, מתוך להט ושמחה וכך, 'שכחו' התלמידים שהם אמורים לסעוד כעת את סעודת הצהריים. מחזה זה חזר על עצמו מידי יום, כשר' שמואל צועד לעבר ביתו מוקף עשרות תלמידים. למרות המרחק הקצר שבין הישיבה לבין ביתו, ערכה הדרך כשעתיים. אז, נחפזו התלמידים לטעום משהו, ומיהרו לעלות להיכל הישיבה, ל'סדר' הלימוד של אחר הצהריים, שהחל בשעה 3.30. כשהם מקדישים שעה וחצי, כדי לחזור על השיעור של ראש הישיבה. הרי, שהיה זה ציור הפוך, מאותו 'תינוק שבורח מבית הספר'. זהו ציור של תלמיד האוהב את בית הספר ומסרב לעוזבו. ואכן, עמלי התורה מנער ועד זקן, מאריכים בלימודיהם עד שעות הלילה המאוחרות, משכימים בטרם אור ראשון, וכך ניתן לראותם חובשים את ספסלי בית המדרש, גם בעיתות החופש וגם בימי חג ובמועד.

אבל הבה נחזור להתבונן בדברי המדרש, ובשאלות שהציבו המפרשים :

א. הרי ישראל לא עזבו את הר סיני מרצונם או על פי החלטתם, אלא לאחר שנצטוו על ידי הקב"ה לנסוע (דברים א, ו-ז): "רַב לְכֶם שְׁבֶת בְּהַר הַזֶּה: פָּנוּ וְסִעוּ לְכֶם".

ב. כל נסיעתם וחנייתם במדבר היו אך ורק על פי ה' (במדבר ט, יז-יח): "וּלְפִי הַעֲלוֹת הָעֵנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. עַל פִּי ה' יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי ה' יִחַנו". אם כן, כיצד ניתן לומר שברחו מהר סיני?!

www.hybp.co.il כתובת האתר של ישיבת "אשרי האישי"

ג. ועוד, הלוא הקב"ה הוא שהאיץ בהם ללכת מהר מאוד, שבכך שהענן לא עצר היו חייבים ללכת מבלי לחנות בדרך, עד כדי כך, ש"מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד שהיה הקב"ה חפץ להכניסם לארץ מיד" (רש"י במדבר י, לג), והם התאוננו על המהירות הרבה (שם יא, א): "אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה, שלשה ימים שלא נחנו מענוי הדרך". אם כן, איך קוראים לנסיעה הזו "סרו מאחר הי", ומתארים אותם 'כתינוק הבורח מבית הספר'?

ד. הלוא יעד נסיעתם היה לארץ ישראל, ארץ הקודש, מקום משכן השכינה, שם התחייבו במצוות נוספות, הלוא הם מצוות התלויות בארץ, יבנו את בית הבחירה ויעלו מעלה מעלה בקדושה, לימוד התורה יהיה בדרגה הרבה יותר גבוהה, כמאמר חז"ל (ספרי, ר"פ עקב) "אין תורה כתורת ארץ ישראל!"

ה. הלוא, הם המשיכו לנסוע כשהם מוקפים ששה ענני כבוד וענן אחד נוסע לפניהם (רש"י במדבר י, לד), כשבתנוך נמצא ארון הברית, במחיצתם נמצאים משה ואהרן, אין להם צורך לעשות מלאכה כלשהי, אף לא בהכנת המזון, שכן הם ניזונים במן מן השמים, שבו כל הטעמים, אינם נצרכים לתקן לעצמם בגדים, שהרי (דברים ח, ד) "שְׁמֵלְתְּךָ לֹא בְּלִתָּה מֵעֲלִיךָ", "ענני כבוד היו שפין בכסותם ומגהצים אותם כמין כלים מגוהצים ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם כלבוש הזה של חומט שגדל עמו" (רש"י). וכל היום עסקו בלימוד התורה, כמו שאמרו חז"ל "לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן" (מכילתא בשלח טז, ד).

אם כן, למה הנסיעה נקראת 'בריחה ופורענות'?

אחד ומיוחד מגדולי אבות 'תנועת המוסר', הלוא הוא הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל (תר"ט-תרפ"ז 1849-1927), הידוע יותר בכינויו 'הסבא מסלובודקא', שהקים את הישיבה הגדולה והחשובה 'כנסת ישראל' בסלובודקא, בשנת תרל"ח, שהייתה לאמם הורתם של הרבה ישיבות אחרות. מרן מו"ר ראש הישיבה הגה"ג רבי אלעזר מ. שך זצ"ל, כשביקר פעם בהר-הזיתים, ביקש להביאו לציון של 'הסבא', ניגש ואמר פרקי תהילים. אחר כך שאל אותו המלווה, למה ביקש לגשת דווקא לקברו של 'הסבא'? ענה לו הרב שך: 'כל התורה שיש היום בכל העולם כולו, בכל הישיבות, זה מכוחו של הסבא מסלובודקא... 'כל הראשי ישיבות וכל מקומות התורה, הם מתלמידיו, תלמידי תלמידיו ותלמידי תלמידי תלמידיו וכו'.'

www.hybp.co.il כתובת האתר של ישיבת "אשרי האישי"

בספר "אור הצפון" (ח"א, עמ' רד-רה), האיר עינינו בפרשה זו כשהוא נותן היבט חדש בהבנת עומק דקות כוחות הנפש של האדם. דבריו מפורסמים בעולם התורה:

התביעה מאנשים גדולים היא לחוש בו זמנית שתי הרגשות – הפוכות!

"בעל כרחנו שלא היתה שום פגיעה בעצם הנסיעה, ולהיפך זו היתה עליה גדולה, והם היו חייבים בכך, אבל יחד עם זה היו צריכים להרגיש קושי להיפרד מהר סיני שקיבלו עליו את התורה, ובשמים הכירו שפרידה זו לא עלתה להם כל כך בקושי כפי הדרוש. בזמן שעזבו את ים סוף כתוב: **וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וּפִירַשׁ רַשׁ"י בְּשֵׁם מַכִּילְתָּא: 'הַסִּיעַם עַל כְּרַחֲמֵי, שֶׁעָטְרוּ מִצְרַיִם סוּסֵיהֶם בְּתַכְשִׁיטֵי זָהָב וְכֶסֶף וְאֲבָנִים טוֹבוֹת וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹצְאִים אוֹתָם בַּיָּם וְכוּ', לְפִיכֶן הוֹצֵרְךָ לְהַסִּיעַם בְּעַל כְּרַחֲמֵי. וְאִם לִגְבִי בִּיזַת מִצְרַיִם כֶּךָ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כֵּאֵן בְּשַׁעֲהָ שֶׁהָיוּ נֹאֲלָצִים לְעֹזֹב אֶת הַיָּם, בּוֹדָאֵי שֶׁהָיָה רָאוּי שִׁיְהִיָּה צוֹרֵךְ לְהַסִּיעַם בְּעַל כְּרַחֲמֵי לַפְחוֹת בְּמַחֲשָׁבָה. וּמִכִּיּוֹן שֶׁכָּתוּב 'וַיִּסַּע וְלֹא וַיִּסַּע', מִשְׁמַע שֶׁלֹּא הָיְתָה פְּרִידַתָּם כֹּל כֶּךָ קֶשֶׁה עֲלֵיהֶם. וְאִם כִּי נִסְעוּ לְאַרְץ הַבְּחִירָה לְתַכְלִיתָם הַקְּדוּשָׁה וְהָיוּ מִצְּוִיִּים וְנִדְחָקִים לְכַךְ עַל יַדֵּי הַשְּׂכִינָה, קוֹרְאִים לְזִרְיזוֹת הַזֹּאת 'סֵרוּ מֵאַחֲרַי הַיָּם!' אֲמַנִּם הַמַּעֲשֶׂה הַיָּה כְּשׁוֹרָה וְהַהֲלִיכָה הָיְתָה אַחֲרַי הַיָּם, אֲבָל מִכִּיּוֹן שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה לֹא הָיְתָה בְּשִׁלְמוֹתָהּ בְּהַתְּאֵם לְמַדְרִיגָתָם, קִיבַל כֹּל הַמַּעֲשֶׂה צוֹרָה הַפּוֹכָה עַד שֶׁתִּיאָרוּ אוֹתָם כְּסָרִים מֵאַחֲרַי הַיָּם וְכַבּוֹרְחִים מִבֵּית הַסֵּפֶר וְצִיּוּנוֹ אֶת הַמַּעֲשֶׂה בְּתוֹר פּוֹרְעָנוֹת קֶשֶׁה."**

הרי לפנינו, ש'הסבא' ביאר שהתביעה משמים על כלל ישראל, שהיו 'דור דעה' היתה על כך, שבצד ההרגשה של שמחה על כך שהם ממלאים רצון ה' ונוסעים לארץ הקודש, היתה צריכה להיות בליבם הרגשת צער על כך שהם עוזבים את הר-סיני, מקום שבו זכו להגיע לדרגות גבוהות בנבואה וקבלו את התורה. באור זה הסביר והאיר 'הסבא' מאמר חז"ל, שגם הוא קשה להבנה.

המעשה בדינה – ופישרו!

"בדומה לזה מצינו לגבי יעקב אשר מנע מלתת את דינה לעשו. הכתוב אומר: **וַיִּקַּם בְּלִילָהּ הוּא וַיִּקַּח אֶת שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת שְׁתֵּי שְׂפָחֹתָיו וְאֶת אֶחָד עֶשֶׂר יָלְדָיו** (בראשית לב, כב). ושואלים חז"ל (בר"ר ע, ט): 'ודינה היכן היתה? נתנה בתיבה ונעל בפניה. אמר: עינו של עשו רעה היא, שמא יתלה עיניו ויראה אותה ויקח אותה ממנו. א"ל הקב"ה: **לְמַס מִרְעָהוּ חֶסֶד'** (איוב ו, יד) 'מנעת חסדך מן אחיך. לא

www.hybp.co.il כתובת האתר של ישיבת "אשרי האישי"

בקשת להשיא למהול, הרי היא נשאת דרך איסור. הדא הוא דכתיב (בראשית לד, א) :
 'ותצא דינה בת לאה' י' " (אור הצפון ח"א, עמ' רב-רה).

ונשאלת השאלה, וכי באמת היה יעקב צריך לתת את ביתו לעשו הרשע, הלוא כבר בהיותו צעיר לימים, פרק עול תורה ויראה ובגיל חמש עשרה, כבר עבר את חמשת העבירות החמורות ביותר, ביום אחד (ב"ב טז, ב). מאז המשיך והרשיע במשך שנים ארוכות, והנה עתה, הוא יוצא מתוך כוונה להרוג את יעקב וכל בני ביתו, האם לאיש רשע ואכזר כזה צריך יעקב לתת את ביתו, מתוך ספק קלוש שמא תחזירנו למוטב?!
 "ויתכן כי באמת לא היה יעקב חייב לתת את בתו לעשו הרשע... ולא עוד אלא שמסתבר שגם **אסור היה לו ליעקב למסור את דינה לעשו**, כי כשם שהוא חייב לעשות חסד עם אחיו, הרי הוא חייב לעשות **חסד עם בתו** ולא לכפות אותה לפני רשע כזה. ואמנם עשה יעקב חסד עם דינה שסגר אותה בתיבה כדי להצילה מידי עשו שלא ישים עיניו בה ויקחנה. אלא שהתביעה כלפי יעקב היתה כאן בדרך אחרת.

אנו מוצאים בתורה שיש שתובעים את הבריות לא רק על פגם במעשה כי אם גם על פגם במחשבה אף אם המעשה הוא כהוגן... יתכן שיעקב נהג כהוגן במה שהעלים את דינה מעיני עשו ועשה בזה חסד עם דינה בתו, כאמור, אלא שתוך עשותו חסד עם דינה, **היה גם צריך להרגיש צער בנפשו על אשר אין בידו לגמול חסד עם עשו. ואולי גם הרגיש בצער זה, אבל בשמים ראו שלא הצטער במדה הדרושה, בהתאם למדריגתו.** ולפיכך אף על פי שהמעשה הזה של יעקב היה כולו חסד, אבל מכיון שהוכר פגם במחשבת לגבי מניעת חסד מעשו, **נהפך כל המעשה מחיוב לשלילה, מחסד לאי-חסד**, עד שקוראים עליו: 'למס מרעהו חסד', ובא עליו עונש כה קשה וחמור וחרפת עולם על כל בני ביתו".

'הסבא' ביאר פרשה זו כך: היה אמור להיות בליבו של יעקב מאבק בין שני רצונות, מחד – להיטיב עם דינה ולהחביא אותה. מאידך – להיטיב עם אחיו, שמא יחזור בתשובה, ולתת לו את דינה. ברור, שההכרעה האמיתית הייתה, שאסור לו לתיתה לעשו, אבל ההחלטה היתה אמורה להתקבל עם כאב וייסורי נפש, על כך שאחיו הגיע לדרגה כל כך נחותה, שאין באפשרותו לתת לו את בתו.
 זכיתי לשמוע מזקני בעלי המוסר, שעוד שמעו את שיחותיו של 'הסבא' זצ"ל, ואמרו שהוא התבטא כך: "התביעה על יעקב היתה, שהוא דפק את המסמרים בארון שבו החביא את דינה, מהר מידי ובשלוות נפש גדולה מידי!"

www.hybp.co.il כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש"

אדם רגיל לא היה נענש על כך, ואולי אף מקבל שכר. אבל ביחס ליעקב אע"ה, הבחיר שבאבות, יש בשמים תביעה גדולה יותר ולכן נענש באופן קשה.

רבינו הקדוש נענש על שלא חש בצערו של עגל

באופן דומה ניתן להסביר את הסיפור המובא בתלמוד על רבי יהודה הנשיא, שפעם בלכתו ברחוב רץ לקראתו עגל שהובל לשחיטה והחביא את ראשו בכנף בגדו של רבי, ובכה על מר גורלו. אמר לו רבינו הק', 'לך, לכך נוצרת! אמרו בשמים, הואיל שלא ריחם על העגל, יבואו עליו ייסורים (ב"מ פה, א).

ונשאלת השאלה, וכי לא אמר רבינו הק' דברי אמת? הרי אכן, העגל נוצר כדי שישחטוהו ויאכלו אותו בני אדם. יתר על כן, וכי הוא פגע בעגל? העליב אותו או ציער אותו? והרי אוזניים לו לעגל, ולא ישמע! הוא לא הבין מה אמר לו, ודאי וודאי שלא נפגע, אבל הצדיקים שהקב"ה מדקדק עימהם כחוט השערה, נתבעים אפילו על אמירה מסוג זה. וזאת מפני, שהיה צריך לומר זאת מתוך כאב לב ורגישות. כביכול: "אני אמנם, חש בצערך, עגל מסכן, שאתה מובל לשחיטה, אבל אין באפשרותי לעזור לך". אבל מאחר ושמעו בשמים בנימת קולו, שאין בליבו שום צער על גורלו של העגל, וגזרו עליו עונש שהוא 'מידה כנגד מידה', ייסורים קשים במשך שנים ארוכות! ורק כשתיקן מידה זו, וריחם על גורי חולדה, סרו ממנו הייסורים.

רואים אנו, שהדרישה מאנשי המעלה היא לא רק בחובת האיברים, כפי שהגדיר בעל חובת הלבבות את המצוות המעשיות, אלא גם על חובת הלבבות, על ההרגשות הפנימיות בכל אשר הם עושים וחווים.

וכתב רבינו בחיי ז"ל: "כאשר אמר קצת החסידים: הפרוש - צהלתו בפניו ואבלו

בלבו... יודע את מומו, זוכר את עונו" (חזה"ל השער התשיעי, פ"ד).

עובד ה' האמיתי על אף שיש אבל בליבו, אם על כך שהוא זוכר את חטאיו ועוונותיו, כש"כ (תהלים נא, ה): "כִּי פָשַׁעִי אֶנִּי אֲדַע וְחַטָּאתִי נֶגְדִי תִמְיֵד", ואם על צער גלות השכינה או על כך שרבים רבים כל כך, מתוך כלל ישראל אינם שומרים תורה ומצוות, כש"כ (שם קיט, קלו): "פִּלְגֵי מַיִם יִרְדּוּ עֵינַי עַל לֹא שְׁמְרוּ תוֹרַתְךָ". הרי שעל פניו אין הדבר ניכר כלל וכלל, אלא תמיד 'צהלתו בפניו! כש"כ בתנא דבי אליהו (פ"ג): "אמר דוד המלך ע"ה אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי". והוא מאמר הפסוק: "וְגִילּוֹ בְּרַעְדָּה" (שם ב, יא), ופירשו חז"ל: "במקום גילה שם תהא רעדה" (ילק"ש שמות, רמז שסב).

www.hybp.co.il כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש"

האדם הפשוט כשהוא שמח, כל כולו רווי שמחה, כשהוא בצער, הדבר ניכר עליו למרחקים. אין נפשו מסוגלת לחוש בו זמנית שתי הרגשות שונות ונוגדות זו לזו. אולם, ככל שאדם נמצא בדרגה גבוהה יותר, הוא יכול לחוש בו זמנית הרגשות שונות ואף מנוגדות זה לזה. משל למה הדבר דומה, כשילד הולך לטיפול רפואי מכאיב, ואפילו רק לרופא שיניים, הרי שהוא מלא שנאה וזעם על אותו אדם, בעל החלוק הלבן, שגרם לו כאב. אם כן, כל ההרגשות שלו הן של צער וזעם. לעומתו, אדם מבוגר, בר-דעת, מצטער מחד גיסא, על שהגיע למצב זה שבו עליו לעבור טיפול רפואי מכאיב. אבל בו זמנית הוא שמח על שהוא מטופל על ידי רופא טוב והוא יזכה להתרפא. אין בליבו כל כעס כלפי הרופא, אלא אדרבא, הוא אסיר תודה על שניאות לטפל בו ולעזור לו. הרי שלפנינו, בלב אחד שתי הרגשות מנוגדות, אחד רגש של צער ומאידך הרגשה של שמחה.

איך יתכן שאמירת הוידוי ביום הכיפורים נאמרת במנגינה ובזמר?

אחד מגדולי ומיוחדי תקופתנו, משרידי דור דעה, ענק בתורה, גדול ביראה מופלא בחסידות, שכל תפילותיו היו בסילודין כחד מקמאי, הלוא הוא הרה"ק רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצ"ל, האדמו"ר מצאנז, שהגשים באישיותו את מאמרו של "חובת הלבבות": "צהלתו בפניו ואבלו בלבו" – למרות, שאיבד את כל משפחתו בשואה הנוראה, הרי שמעולם לא ראהו איש מצטער ודואג על כך. כל עבודת ה' שבו הייתה מתוך שמחה חסרת גבולות! ומאידך, כשבאמצע שולחנו הטהור החל לתאר את "יודע את מומו, זוכר את עוונותיו", הרי שבכיו לא ידע מעצור. הוא היה סוטר לעצמו על פניו בצורה שהחרידה את כל השומעים. זכיתי להיות אצל כ"ק האדמו"ר זצ"ל, ויכולני להעיד, שאנחותיו הנוראות זעזעו את כל השומעים.

באחת משיחותיו התייחס לתופעה הטעונה הסבר. גם בישיבות וגם "אצל כמה צדיקים נהגו ביום כיפור לזמר בניגון את הוידויים, אשמנו ועל חטאי", והדבר אומר דרשני. אם אדם מזכיר את חטאיו, הלוא עליו לבכות ולהצטער ולא לשיר ולזמר!?

"ביאור הדברים, כי אכן **צריכים לבנות** ולהתעורר בתשובה על שחטאנו להשי"ת והרבינו להכעיסו, אבל בו בזמן **צריכים לשמוח** שאנו לכל הפחות מכירים בחטאינו ומצטערים עליהם, ואנו לא בגדר הכתוב (משלי ל, ט) 'אֶכְלָה וּמְחַתָּה פִּיהָ וְאֶמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן'. לפי שפלות ערך נפשנו הפגומה ודעתנו הנבערת, היינו מתדרדרים עד שאול להיות כגויי הארצות, ורק בחסדי ה' שגברו

www.hybp.co.il כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש"

עלינו נשארנו ביהדותנו, על זה לבד צריכים להודות לה' ולברך שלא עשני גוי. עצם זה שהאדם יודע שחטא ומתעורר לתשובה, זהו חסד עליון...

לדרכנו אפשר לומר, שגם בשעת הבכיה והיודוי על החטאים, כשהאדם מפשפש במעשיו ורואה עצמו כנפש גרועה שלא הניח עבירה בתורה שלא עבר עליה, צריך להיות בשמחה וצהלה, מתוך שיתבונן בעצמו ויראה שעם כל חטאיו לא הסתלקה ממנו לגמרי נקודת האמונה ולא תעה אחרי כופרים ומשומדים, אלא מחזיק עצמו כיהודי ומתעורר לבכי וחרטה על החטאים.

בדרך זו נבאר ענין התרועה בראש השנה, שמצאנו במשמעות שני הפכיים. לפי דברי חז"ל (רי"ה לד, א) מורה התרועה על גנוחי גנח וילולי יליל, היינו בכי וחרטה, ואילו בפסוק כתוב (עזרא ג, יג) 'קול תרועת השמחה'. אלא התרועה מורה לאדם, שגם בשעה שגונח ומיילל על העבירות, לא יהיה בעצבות, אלא יתחזק בשמחה ויתבונן בחסדי ה' עמו, שאף שהירבה לחטוא, לא שכח את אלקיו ולא פרש כפיו לאל זר, שזה מוכיח שנותרה בו אמונת ה'.

רמז לזה אמר הכתוב (תהלים פט, טז), 'אשרי העם ידעי תרועה ה' באור פניך יתלכין'. טוב לאות אנשים שהם יודעי תרועה, שיודעים לפרש את סתירת משמעויות התרועה, שכאמור רומז לגניחה ולשמחה, ומבינים שגם בעת התשובה והבכיה צריכים לשמוח על אשר באור פניך יהלכון, שהולכים באור פני ה' ולא עזבו אותו.

זוהי נקודת השמחה בתוככי בכיית התשובה, ולכן אומרים את הלשון, חטאנו לפניך, שגם בעת החטאים היינו לפניך, לפני ה', ולא מרדנו בך חלילה. גם כשגונחים ומייללים על החטאים, מכסים אותם בשמחה על שלא נכבה אצלנו נקודת היהדות, ועם כל שפלותנו עשינו הכנה לקראת יום המשפט, קנינו מחזורים וחזרנו אחר אתרוג כשר, ועל זה לבד צריכים לתת שבח והודיה להשי"ת" (ישפע חיים" דרשות חורש"י תשמ"ב, כי תבא, עמי תקיג-תקיב).

וכבר אמרו חז"ל (תוספתא חגיגה, פ"ב), יש נאה דורש ולא נאה מקיים, יש נאה מקיים ולא נאה דורש ויש נאה דורש ונאה מקיים. על האדמו"ר זצ"ל ניתן לומר, שהיה נאה דורש ונאה מאוד מקיים!

סיכום: בפרשתנו מרמזת התורה, שכשבני ישראל הצטוו לנסוע מהר סיני לכיוון ארץ ישראל, עשו זאת בזריזות ובשמחה כתינוק הבורח מבית הספר. היתה עליהם תביעה למה לא הרגישו צער בליבם על שעליהם לנטוש מקום קדוש כל כך. ככל שאדם גדול יותר, עליו לחוש בו זמנית רגשות מנוגדים וסותרים זה לזה. ובאם אינו עושה כך, הרי שעונשו חמור יותר ועונשו של אדם פשוט, שעושה עבירה במעשה גם בעבודת ה', צריך האדם להרגיש בו זמנית צער על חטאיו ועל גלות השכינה, ושמחה על שהוא זוכה לעבוד את הבורא.